

8. Шорников А. В. Участие Российской Федерации в международном таможенном регулировании : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Алексей Владимирович Шорников. – М., 1999. – 194 с.

9. Буваева Н. Э. Международное таможенное право : учеб. для магистров / Буваева Н. Э. ; под. общ. ред. А. В. Зубача. – М. : Юрайт, 2013. – 376 с.

10. Бекяшев К. А. Таможенное право : учебник / К. А. Бекяшев, Е. Г. Моисеев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ТК Велби, Проспект, 2007. – 360 с.

11. Алибеков С. Т. Международное таможенное право [Электронный ресурс] / Алибеков С. Т. – 2-е изд., испр. и доп. – Алматы : КазУМОиМЯ им. Абылайхана, 2012. – 1454 с.

12. Oppenheim L. International Law: a treatise / L. Oppenheim, H. Lauterpacht. – Eight edition. – London : Longmans, Green and Co, 1957. – Vol. 1, Peace. – lvi, 1072 p.

13. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Юрична думка, 2007. – 992 с.

УДК 351.75(492)

Д. С. Припутень, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Розглянуто проблемні питання застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. На підставі проведеного аналізу зроблено відповідні висновки і надано пропозиції.

Ключові слова: безпека дорожнього руху; тимчасове вилучення посвідчення водія; огляд транспортного засобу.

The article deals with the problematic issues of application of measures for ensuring the conduct of cases in administrative traffic offenses in the field of road safety, such as temporary withdrawal of a driver's license, temporary detention of a vehicle and its review. Based on the analysis conducted, appropriate conclusions were made and proposals were made.

The work of scientists, who paid attention to the issues of ensuring the conduct of cases on administrative violations, in particular in the field of road safety, was considered. The legislation regulating the application of measures to ensure the conduct of cases on administrative offenses and the practice of its application are also analyzed. The disadvantages of certain normative legislation were revealed regarding the application of such measures of ensuring the proceedings as temporary withdrawal of a driver's license, the temporary arrest of vehicles and their inspection, and the removal of drivers from driving vehicles.

© Д. С. Припутень, 2017

The proposals on elimination of these shortcomings by improving the current legislation are provided.

Key words: *road safety; temporary withdrawal of driver's license; vehicle inspection.*

Постановка проблеми. Проблема забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема масштаби дорожньо-транспортної аварійності, займають важливе місце в суспільному житті та потребують глибокого наукового осмислення.

Більшість дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП) відбувається внаслідок порушень Правил дорожнього руху України учасниками дорожнього руху, за що передбачена адміністративна чи кримінальна відповідальність залежно від наявності наслідків та їх тяжкості. Притягнення до адміністративної відповідальності порушників Правил дорожнього руху слугує превентивним засобом до вчинення ДТП.

Водночас недосконалість чинного адміністративного законодавства не забезпечує дієвого впливу на дорожню дисципліну. Аналіз адміністративної практики та судових рішень у справах про адміністративні правопорушення свідчить про те, що значна кількість адміністративних актів, а також процедура їх прийняття підрозділами поліції містять недоліки, не відповідають вимогам чинного законодавства, порушують права та законні інтереси осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності. Це призводить до оскарження зазначених адміністративних актів поліції у суді. Внаслідок цього особи, винні у порушенні Правил дорожнього руху, уникають відповідальності, що не забезпечує принцип невідворотності покарання. Практика свідчить, що найбільше таких порушень вчиняється під час застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, а саме: огляд транспортного засобу, тимчасове вилучення посвідчення водія, відсторонення водія від керування транспортним засобом тощо. Це потребує додаткового дослідження та аналізу як чинного законодавства в цій сфері, так і практики його застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання правового забезпечення безпеки дорожнього руху розглядали такі науковці, як М. Ю. Веселов, А. В. Гаркуша, Г. В. Галімшина, Т. О. Гуржій, С. М. Гусаров, Д. С. Денисюк, В. В. Доненко, М. М. Долгополова, В. В. Єгупенко, В. В. Ємельяненко, М. А. Микитюк, А. М. Подоляка, В. Й. Развадовський, А. Є. Рубан, О. Ю. Салманова, М. М. Стоцька та ін. Але застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху в умовах реформування поліції та адміністративного законодавства висвітлено недостатньо, тому вважаємо за необхідне розглянути проблемне застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху більш детально.

Мета статті – розглянути проблемні питання щодо застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення в сфері безпеки дорожнього руху, а також надати пропозиції щодо вдосконалення законодавства в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. До заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні порушення у сфері безпеки дорожнього руху належать: 1) тимчасове затримання транспортного засобу; 2) відсторонення водія від керування транспортним засобом; 3) огляд стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування його під впливом лікарських препаратів, які знижують увагу та швидкість реакції водія; 4) тимчасове вилучення посвідчення водія.

Так, ст. 260 КУпАП визначає загальні підстави застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. До них належать випадки прямо передбачені законами України з метою:

- припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу;
- встановлення особи;
- складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості його складення на місці вчинення правопорушення; якщо складання протоколу є обов'язковим;
- забезпечення своєчасного та правильного розгляду справ і виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення [1].

Як бачимо, в усіх перелічених випадках наявне адміністративне правопорушення, тобто існує сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують зазначене діяння як суспільно шкідливу, протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, які посягають на здоров'я та безпеку громадян, збереження транспортних засобів, шляхів і шляхових споруд, безпеку дорожнього руху, встановлений порядок діяльності державних органів і установ у даній сфері, за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [2].

Для таких заходів забезпечення провадження потрібні певні обставини, які унеможливають провадження у справах про адміністративні правопорушення. Проаналізувавши ст. 260 КУпАП, до таких підстав можна зарахувати: 1) неможливість припинення адміністративного правопорушення іншим шляхом; 2) неможливість встановлення особи; 3) неможливість складення протоколу про адміністративне правопорушення на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим; 4) необхідність забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення.

Найбільш вживаним серед заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є тимчасове вилучення посвідчення водія, яке здійснюється відповідно до ст. 265-1 КУпАП у разі вчинення водієм правопорушення, санкція якого передбачає позбавлення права керування транспортними засобами на певний період. При цьому поліцейський здійснює тимчасове вилучення посвідчення водія та видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами терміном дії три місяці. Про тимчасове вилучення посвідчення водія вноситься запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія прав керування транспортним засобом або якщо справу про адміністративне правопорушення не розглянуто у встановлений законом термін, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа.

Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення. За подання такого звернення та повернення особі тимчасово вилученого посвідчення водія не може стягуватись плата.

Окрему увагу слід звернути на те, що посвідчення водія вилучається тимчасово, при цьому видається тимчасове посвідчення водія, строком до трьох місяців, адже саме в цей період суд має прийняти рішення у справі про адміністративне правопорушення.

Враховуючи це, пропонуємо внести відповідні зміни до ст. 260 КУпАП, а саме після слів “особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі” доповнити ще словами “тимчасове вилучення”.

Одними з найбільш конфліктних заходів, що проводить поліція під час здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, є огляд автомобіля, а також перевірка номерів складових частин автомобіля, зокрема номери шасі (кузова, рами) на відповідність із реєстраційними документами на транспортний засіб. Зазначимо, що серед основних повноважень поліції, визначених ст. 23 Закону України “Про Національну поліцію”, немає такого повноваження, як огляд транспортного засобу. Водночас п. 4 ст. 34 Закону України “Про Національну поліцію” визначає, що поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу у випадках, якщо існує достатньо підстав вважати, що: 1) у транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб; 2) у транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено, або яка становить загрозу життю чи здоров’ю такій особі або інших осіб; 3) річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку. Ч. 5 даної статті визначає спосіб здійснення поверхневої перевірки, а саме: шляхом візуального огляду транспортного засобу, салону чи багажника автомобіля.

Також у ст. 260 КУпАП чітко не зазначено, що огляд транспортних засобів належить до заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, а лише зазначається, що допускається огляд речей. Однак чи можна здійснювати огляд речей, якщо вони знаходяться в транспортному засобі? На це питання закон чіткої відповіді не дає. Огляд безпосередньо самого транспортного засобу передбачено ч. 3 ст. 264 КУпАП, в якій зазначається, що у разі вчинення порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу уповноважені на те посадові особи органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, органів рибоохорони, а також поліцейські, військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України можуть провадити в установленому порядку огляд транспортних засобів.

Таким чином, пропонуємо закріпити всі підстави для огляду транспортного засобу в Законі України “Про Національну поліцію”, доповнивши ст. 23 п. 13-1 таким змістом:

“...здійснює огляд транспортного засобу лише в разі наявності достатніх підстав вважати, що водій транспортного засобу або пасажир причетні до вчинення кримінального чи адміністративного правопорушення, та в транспортному засобі можуть бути знаряддя кримінального чи адміністративного правопорушення, або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, або майна, обмеженого чи забороненого в обігу”.

Ст. 121-1 КУпАП передбачає відповідальність за експлуатацію водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах. До того ж п. 2.4 б Правил дорожнього руху України встановлює обов’язок водія дати можливість перевірити номери агрегатів і комплектність транспортного засобу. Водночас відповідальності за невиконання цього обов’язку немає. Як показує практика, часто між поліцейськими та водіями викає суперечка з цього приводу, коли останні відмовляються надати можливість здійснити

перевірку номерів складових частин транспортного засобу. Розв'язання даної проблеми актуально ще й тому, що в Україні збільшується кількість так званих “автомобілів-двійників”, які ухиляючись від сплати податків, порушують правила експлуатації транспортних засобів дорогами України.

Отже, розв'язання даної проблеми передбачає встановлення відповідальності за ненадання можливості поліцейському під час виконання службових обов'язків перевіряти номери складових частин транспортного засобу. Для цього слід внести зміни до ст. 122-2 КУпАП “Невиконання водіями вимог про зупинку”, а саме після слів “про зупинку транспортного засобу”, доповнити словами: “ненадання можливості працівнику поліції під час виконання службових обов'язків перевіряти номери вузлів та агрегатів транспортного засобу”.

Ще одним із заходів щодо забезпечення провадження, який використовується у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, є відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд їх на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, які знижують увагу та швидкість реакції.

Цей захід поліцейські здійснюють тільки за наявності підстав вважати, що водій транспортного засобу вчинив правопорушення, передбачене ст. 130 КУпАП, тобто керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, або знаходився під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Складність використання такого заходу полягає в тому, що поліцейським доводиться спілкуватись із особою, яка знаходиться у нетверезому стані та часто поводить себе неадекватно, що потребує витримки та професіоналізму працівників поліції.

До об'єктивних ознак, які дають підстави вважати, що водій перебуває у стані сп'яніння, належать: запах алкоголю з рота; нестійкість пози; порушення мовлення; помітне тремтіння пальців рук; різка зміна кольору шкіри обличчя; поведінка, неадекватна обстановці. Особливу увагу слід звернути на водіїв із сильним стороннім запахом з рота (бензину, одеколону, кропової води, різних есенцій, ментолу, м'яти, лаврового листа, мускатного горіха тощо) [3, 25].

Огляд водія з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, можна провести двома способами:

1) поліцейським на місці зупинки транспортного засобу, з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ і Держспоживстандартом;

2) лікарем закладу охорони здоров'я (в сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).

Результати огляду, проведеного в присутності двох свідків, поліцейським із використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ і Держспоживстандартом, зазначаються в протоколі про адміністративне правопорушення. Під час проведення огляду в закладах охорони здоров'я висновок про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення.

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я посадова особа поліції в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, в якому наводить ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду [4].

Зазначимо, що відсторонення водія від керування транспортним засобом, відповідно до вимог КУпАП, передбачається лише у разі керування водієм транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. Але фактично такий захід забезпечення провадження здійснюється і у випадках тимчасового затримання транспортного засобу.

З огляду на це пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 265-2 КУпАП, а саме: після слів "працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху" доповнити словами "здійснює відсторонення водія від керування транспортним засобом".

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, нами розглянуто проблемні питання застосування окремих заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, а саме такі, як тимчасове вилучення посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу та його огляд. Виявлено недоліки чинного законодавства, що регламентує порядок їх застосування, та надано пропозиції щодо його вдосконалення. При цьому можна виділити такі напрями подальшого дослідження в цій сфері:

- 1) діяльність поліції щодо здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, в тому числі застосування заходів забезпечення провадження у сфері безпеки дорожнього руху;
- 2) відмежування поліцейських заходів від заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- 3) поєднання заходів примусу та переконання в діяльності поліції.

Список використаних джерел:

1. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Демський Е. Ф. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
2. Панов І. О. Адміністративно-юрисдикційна діяльність дільничного інспектора міліції : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Ігор Олександрович Панов ; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2005. – 235 с.
3. Доненко В. В. Керування транспортом у стані сп'яніння: адміністративно-деліктні проблеми : монографія / В. В. Доненко, В. К. Колпаков. – Д. : Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ, 2003. – 196 с.
4. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1103. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF>